

Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.

(na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych)

30.06.2021 r.

5,2%

Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2020 r.

W 2020 r. odnotowano wzrost odsetka osób skrajnie ubogich z ok. 4% osób w 2019 r. do ok. 5% przy wyraźnym spadku poziomu wydatków gospodarstw domowych. Pogorszenie się sytuacji materialnej części gospodarstw domowych i wzrost ubóstwa skrajnego w Polsce wiąże się z wprowadzeniem od marca 2020 r. zamrożenia części gospodarki i ograniczeń w kontaktach społecznych, w odpowiedzi na pojawienie się w Polsce koronawirusa i rozwój pandemii COVID 19. Wyższy niż w 2019 r. poziom ubóstwa skrajnego dotyczył większości branż pod uwagę grup ludności, przy czym poziom i tempo zmian były zróżnicowane. Nie wpłynęło to jednak na zmianę obrazu społecznego zróżnicowania zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce.

Wartość wskaźnika zasięgu ubóstwa relatywnego spadła do ok. 12% (o ok. 1 p. proc.) a wskaźnika ubóstwa ustawowego pozostała na poziomie ok. 9%.

Zasięg ubóstwa ekonomicznego w 2020 r. Jakie zmiany nastąpiły w czasie jeśli chodzi o granice i zasięg ubóstwa?

GUS regularnie, co rok, oblicza i publikuje wskaźniki dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego (tzw. stopa ubóstwa) w Polsce opierając się na wynikach badań budżetów gospodarstw domowych^a. Prezentowane wskaźniki są danymi średniorocznymi. W obliczeniach uwzględnione zostały trzy różne progi (granice) ubóstwa: granica ubóstwa skrajnego, relatywnego oraz ustawowa granica ubóstwa. Za ubogie uznane zostały osoby żyjące w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków^b był niższy od przyjętych progów ubóstwa.

- Podstawę wyznaczania granicy ubóstwa skrajnego stanowi minimum egzystencji szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS). Kategoria minimum egzystencji wyznacza bardzo niski poziom zaspokojenia potrzeb. Konsumpcja poniżej poziomu utrudnia przeżycie i stanowi zagrożenie dla psychofizycznego rozwoju człowieka. W 2020 r. stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 5,2%, to jest o 1 p. proc. więcej niż w 2019 r.
- Uwzględnienie tzw. granicy ustawowej wskazuje na grupę osób, które zgodnie z obowiązującymi przepisami są potencjalnie uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. W 2020 r. zasięg ubóstwa ustawowego wyniósł 9,1%. Kształtował się więc na prawie takim samym poziomie jak w 2019 r. (9,0%).
- Zastosowanie relatywnej granicy ubóstwa na poziomie 50% kwoty, którą średnio w miesiącu wydają gospodarstwa domowe^c w Polsce umożliwia wyodrębnienie tych gospodarstw i osób, których poziom konsumpcji znacząco odbiega od poziomu przeciętnego. Według tego kryterium w 2020 r. stopa ubóstwa relatywnego wyniosła 11,8%, czyli o ponad 1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim (13,0%).

Odnotowany w 2020 r. jednopunktowy wzrost odsetka osób skrajnie ubogich miał miejsce przy nieco wyższym poziomie granic ubóstwa niż w 2019 r. W przypadku ubóstwa ustawowego poziom granic w 2020 r. był taki sam jak w 2019 r., natomiast odnotowany w 2020 r. spadek ubóstwa relatywnego nastąpił przy niższym poziomie progów ubóstwa niż w 2019 r.

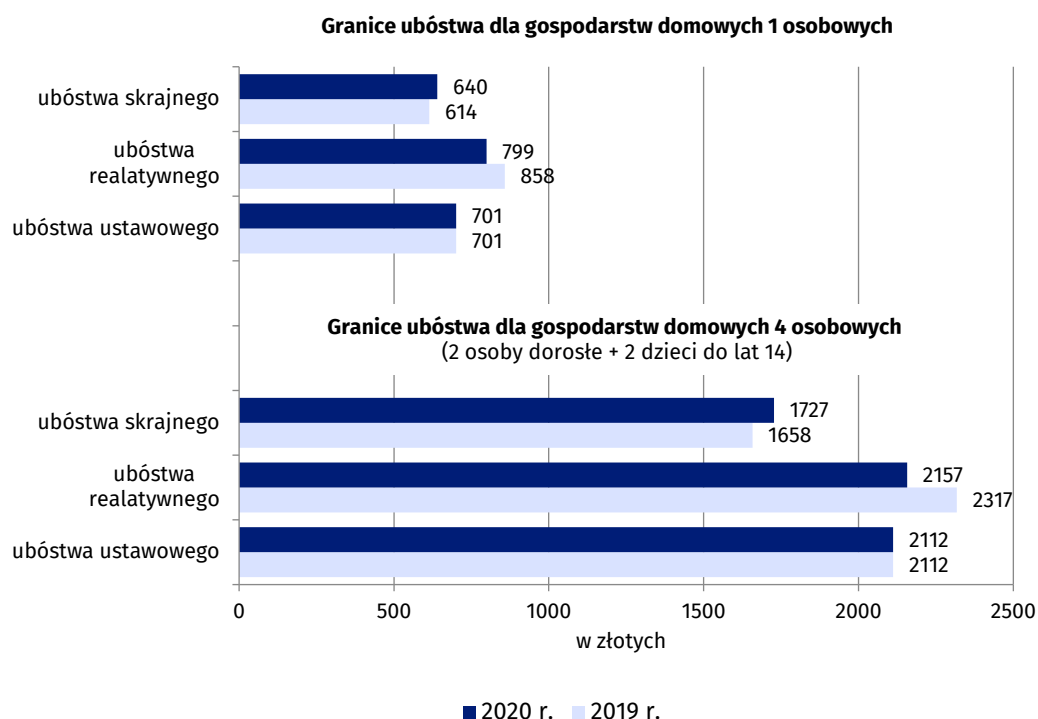
^a W 2020 r. w związku z pandemią i wprowadzeniem różnego typu obostrzeń mających na celu redukcję transmisji koronawirusa poprzez ograniczenie kontaktów międzyludzkich, nastąpiła zmiana dotychczasowego sposobu zbierania informacji od respondentów z wywiadu bezpośredniego na wywiad telefoniczny.

^b Wydatki obejmują również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego, jak również fundusz remontowy.

^c W przeliczeniu na jednostkę ekwiwalentną, z uwzględnieniem tzw. oryginalnej skali ekwiwalentności OECD, zgodnie z którą wagę 1 przypisuje się pierwszej osobie w gospodarstwie domowym w wieku 14 lat i więcej; wagę 0,7 – każdej następnej osobie w tym wieku; wagę 0,5 – każdemu dziecku w wieku poniżej 14 lat.

W 2020 r. wystąpił wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego (o 1 p. proc.), spadek zasięgu ubóstwa relatywnego (o ponad 1 p. proc.), natomiast zasięg tzw. ubóstwa ustawowego pozostał na zbliżonym poziomie w porównaniu do 2019 r.

Wykres 1. Granice ubóstwa^a dla wybranych typów gospodarstw w latach 2019-2020



W 2020 r. wzrost poziom progu ubóstwa skrajnego, obniżył się poziom granicy ubóstwa realatywnego, natomiast poziom granicy ubóstwa ustawowego nie zmienił się w stosunku do 2019 r.

^a Średnio w miesiącu w IV kwartale.

Zaobserwowany w 2020 r. wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego miał miejsce w sytuacji nieco większego niż w 2019 r. zróżnicowania sytuacji dochodowej oraz niższego (zarówno w ujęciu nominalnym, jak i realnym^d) poziomu wydatków gospodarstw domowych^e, co znajduje także odzwierciedlenie w danych makroekonomicznych dotyczących dynamiki spożycia w sektorze gospodarstw domowych^f. Zarówno w przypadku wzrostu ubóstwa skrajnego, jak i spadku spożycia w sektorze gospodarstw domowych, najgorszą sytuację odnotowano w II kwartale, co wiąże się z wprowadzeniem od marca 2020 r. zamrożenia znacznej części gospodarki i ograniczeń w kontaktach społecznych w reakcji na pojawienie się w Polsce koronawirusa i rozwój pandemii COVID-19.

Z porównania danych dotyczących zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce obejmującego lata 2008-2020 (wykres 2) wynika, że w przypadku wszystkich trzech branż pod uwagę rodzajów ubóstwa, wartość stóp ubóstwa w roku 2020 była niższa niż w 2008 r. Przy czym w przypadku ubóstwa realatywnego można mówić o systematycznym spadku odsetka osób ubogich natomiast zmiany zasięgu ubóstwa skrajnego, a zwłaszcza ubóstwa ustawowego, nie były już tak jednoznacznie ukierunkowane i podlegały wahaniom.

Przy przyjętych w danym roku progach (granicach) ubóstwa, zasięg ubóstwa realatywnego zmniejszył się z niecałych 18% osób w 2008 r. do ok. 12% w 2020 r.

Wartość stopy ubóstwa ustawowego w 2008 r. wynosiła niecałe 11%. W latach 2009-2012 zasięg ubóstwa ustawowego wynosił ok. 7-8%. Przez kolejne 4 lata (2013-2016) stopa ubóstwa ustawowego utrzymywała się na poziomie 12-13%, a następnie spadła do poziomu ok. 9% w latach 2019 i 2020.

^d Wzrost realny wydatków - czyli uwzględniający zmiany poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych

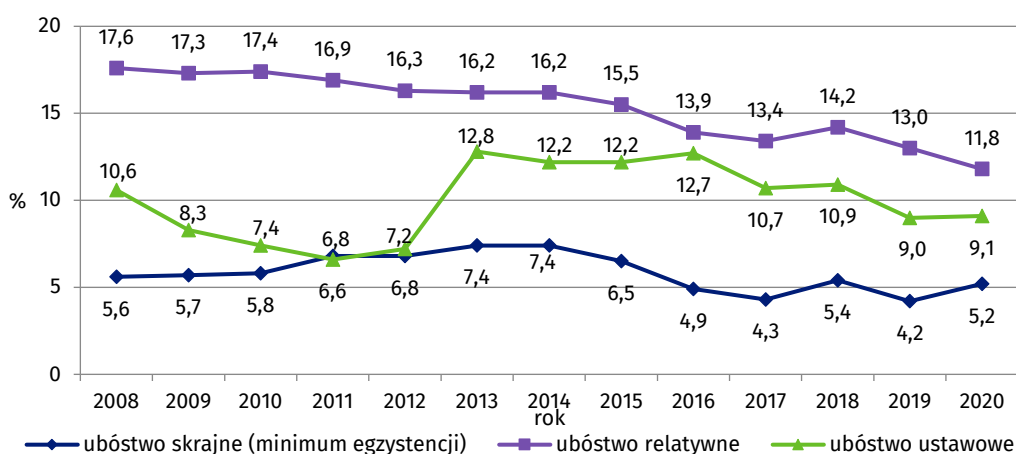
^e Więcej na ten temat w dostępnej na stronie internetowej GUS w notatce sygnałnej: "Sytuacja gospodarstw domowych w 2020 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych". <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2020-r-w-swietle-badania-budzetow-gospodarstw-domowych,3,20.html>

^f Wskaźniki makroekonomiczne (roczne lub kwartalne) udostępnione na stronie GUS. <https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/>

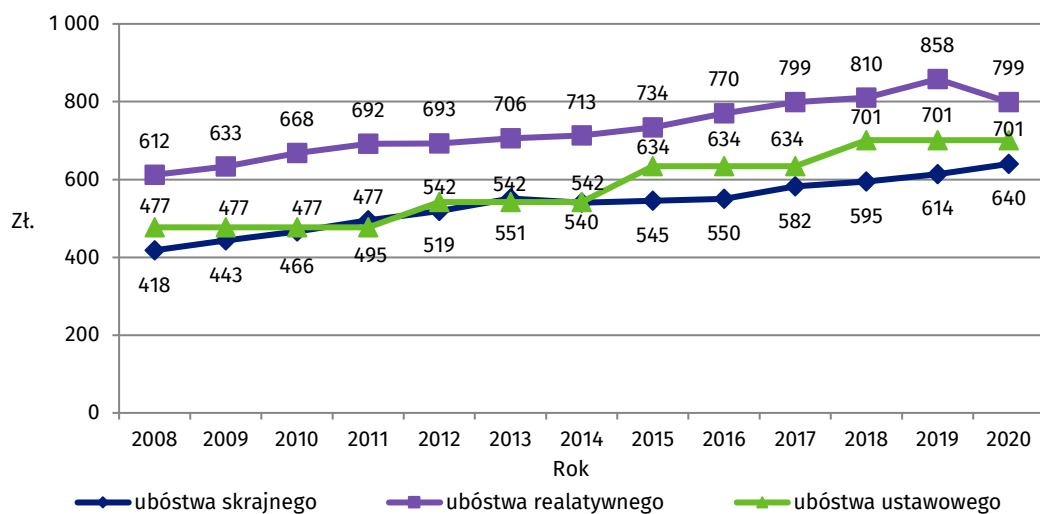
Zasięg ubóstwa skrajnego w 2008 r. wyniósł niecałe 6% i na takim poziomie utrzymywał się do roku 2010. Przez kolejne 5 lat (2011-2015) stopa ubóstwa skrajnego wynosiła ok. 7%. W roku 2016 stopa ubóstwa skrajnego spadła i w latach 2016-2020 pozostawała na poziomie ok. 4-5%.

Obserwowane zmiany w zasięgu ubóstwa zależały od zmian sytuacji materialnej gospodarstw domowych mierzonych poziomem ich wydatków jak również od wartości progów ubóstwa. Przypomnijmy, iż wartość progów ubóstwa relatywnego zależy od poziomu przeciętnych wydatków gospodarstw domowych (stanowi 50% średnich wydatków). Zmiany wartości granic ubóstwa ustawowego wynikają z decyzji administracyjnych. Z reguły ich poziom zmienia się co trzy lata (ale np. do października 2012 r. obowiązywały progi ustalone w 2006 r.). Z kolei poziom granic ubóstwa skrajnego zależy od cen artykułów i usług konsumpcyjnych wchodzących w skład koszyka służącego do obliczania minimum egzystencji. Wartości stosowanych w latach 2008-2020 progów ubóstwa przedstawiono na wykresach 3 i 4.

Wykres 2. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2008 – 2020 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (w % osób w gospodarstwach domowych)

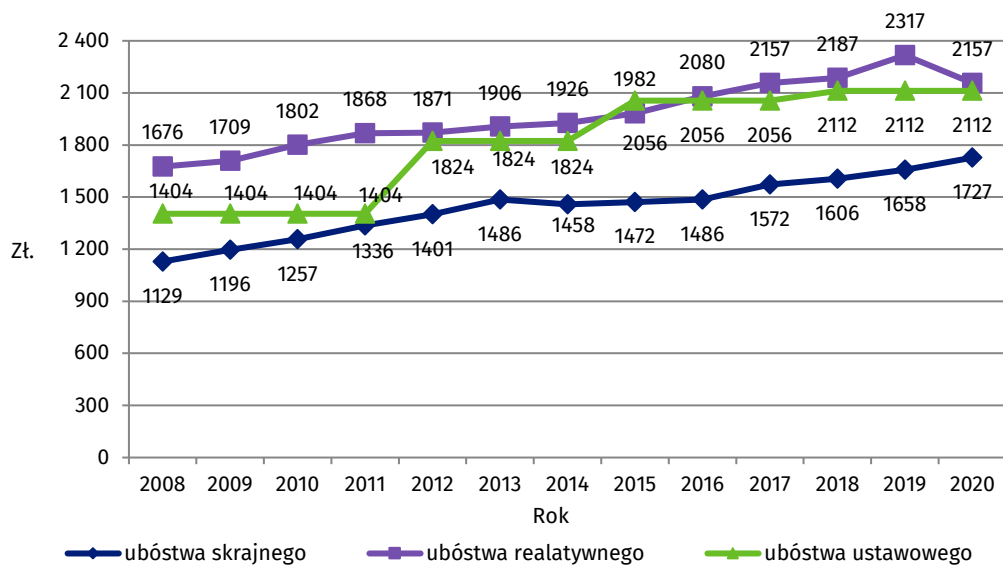


Wykres 3. Granice ubóstwa^a dla gospodarstw 1 osobowych w latach 2008-2020



^a Średnio w miesiącu w IV kwartale.

Wykres 4. Granice ubóstwa^a dla gospodarstw 4 osobowych (2 osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 14) w latach 2008-2020



^a Średnio w miesiącu w IV kwartale.

Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w 2020 r. Kto najczęściej i najrzadziej doświadczał ubóstwa?

Ubóstwo w różnym stopniu dotyka poszczególne grupy ludności, przy czym interpretując dane dotyczące zróżnicowania zasięgu ubóstwa ze względu na różne charakterystyki gospodarstw domowych należy pamiętać, że w praktyce mamy do czynienia nie z jedną determinantą ubóstwa, ale ze współwystępowaniem wielu czynników jednocześnie. Na przykład zróżnicowanie zasięgu ubóstwa według grup społeczno-ekonomicznych zależy m.in. od aktywności ekonomicznej członków gospodarstwa domowego oraz ich statusu na rynku pracy, co z kolei uzależnione jest chociażby od wieku i poziomu wykształcenia osób tworzących gospodarstwo domowe.

Zasięg ubóstwa wyraźnie różni się w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej określonej na podstawie przeważającego źródła utrzymania gospodarstwa domowego. W 2020 r. szczególnie narażone na ubóstwo skrajne były gospodarstwa domowe rolników oraz gospodarstwa utrzymujące się głównie z tzw. niezarobkowych źródeł (w obu grupach - prawie 14% osób z tych gospodarstw). Wśród tych ostatnich zwracają uwagę gospodarstwa utrzymujące się ze świadczeń społecznych innych niż emerytury i renty (ok. 15% osób ubogich). Wyższy od przeciętnego poziom ubóstwa skrajnego wystąpił także w gospodarstwach domowych rencistów (ok. 8%).

Ubóstwem skrajnym dotknięte były przede wszystkim gospodarstwa domowe osób mających niski poziom wykształcenia. Stopa ubóstwa wśród gospodarstw, których głowa[§] posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne była ponad dwukrotnie wyższa niż przeciętnie i wyniosła ok. 12%. Wyższy od przeciętnej był również odsetek ubogich w przypadku gospodarstw osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (ok. 8% osób). Do grupy gospodarstw domowych o relatywnie wysokiej stopie ubóstwa skrajnego należały także gospodarstwa posiadające w swoim składzie osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności. Stopa ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą uznaną za niepełnosprawną wyniosła 7,5%.

Wyższą od średniej dla Polski stopą ubóstwa skrajnego w 2020 r. charakteryzowały się także gospodarstwa domowe z dziećmi poniżej 18 roku życia. Dotyczyło to przede wszystkim

W porównaniu z 2019 r. nie odnotowano istotnych zmian w społecznej mapie zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce.

Do najbardziej zagrożonych ubóstwem należały osoby w gospodarstwach utrzymujących się ze świadczeń społecznych (poza emeryturami) oraz z rolnictwa a także rodziny wielodzietne oraz gospodarstwa z osobami dotkniętymi niepełnosprawnością. Czynnikiem zwiększającym ryzyko ubóstwa skrajnego był brak lub niski poziom wykształcenia.

[§] Głowa gospodarstwa domowego (określana w badaniu budżetów gospodarstw domowych jako osoba odniesienia) to osoba, która ukończyła 16 lat i osiąga stały w dłuższym okresie czasu, najwyższy dochód spośród wszystkich członków gospodarstwa domowego.

gospodarstw domowych z co najmniej trójką dzieci w tym wieku (prawie 9% osób ubogich) ale także gospodarstw domowych z dwojgiem dzieci (6,5% osób ubogich).

Stopa ubóstwa skrajnego wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia wyniosła w 2020 r. ok. 6%.

Wydatkami niższymi od granicy ubóstwa skrajnego częściej od mieszkańców miast odznaczali się mieszkańcy wsi, gdzie stopa ubóstwa skrajnego osiągnęła w 2020 r. poziom 9,5%. Dla porównania w miastach ogółem ubóstwem skrajnym (według przyjętych kryteriów) dotkniętych było ponad 2% osób (w zależności od wielkości miast stopa ubóstwa wynosiła od ok. 1% do ok. 4%).

W 2020 r. najniższe stopy ubóstwa skrajnego ze względu na główne źródło utrzymania odnotowano natomiast wśród gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy na własny rachunek (ok. 3%). Ubóstwa skrajnego najrzadziej doświadczają osoby z gospodarstw domowych, w których głowa gospodarstwa posiadała wykształcenie wyższe (ok. 2%). Niskim poziomem ubóstwa skrajnego (ponad 1% osób ubogich) charakteryzowały się gospodarstwa 1-osobowe, małżeństwa^h bez dzieci lub z 1 dzieckiem na utrzymaniuⁱ. Niską stopę ubóstwa (ok. 1-2%) odnotowano (o czym wspomniano powyżej) także wśród mieszkańców miast z wyjątkiem ośrodków liczących poniżej 20 tys. mieszkańców.

Zmiany stopy ubóstwa skrajnego w 2020 r. Jak zmienił się zasięg ubóstwa wśród różnych grup ludności?

Jeśli weźmiemy pod uwagę bezwzględne zmiany zasięgu ubóstwa pomiędzy 2020 a 2019 r. wyrażone w p. proc., to okaże się, że największy wzrost stopy ubóstwa skrajnego odnotowano w przypadku gospodarstw domowych rolników (o niecałe 4 p. proc) oraz gospodarstw utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (prawie 3 p. proc). W mniejszym stopniu - o ok. 2 p. proc - wzrósł odsetek osób ubogich wśród gospodarstw rencistów a także wśród gospodarstw z co najmniej trojgiem dzieci poniżej 18 roku życia. O tyle (czyli o ok. 2 p. proc) zwiększył się też zasięg ubóstwa skrajnego wśród mieszkańców wsi oraz najmniejszych miast (poniżej 20 tys. mieszkańców).

W przypadku pozostałych branż pod uwagę w analizie grup ludności, wartości stóp ubóstwa w 2020 r. były na zbliżonym poziomie co w 2019 r., bądź zaobserwowane zmiany nie przekraczały 1,5 p. proc.

Omówione powyżej (i widoczne na wykresach 5-11) dane dotyczące zmian wartości wskaźników zasięgu ubóstwa skrajnego nie oddają jednak w pełni tempa zmian tego zjawiska w poszczególnych grupach ludności. Taką ocenę umożliwiają wskaźniki dynamiki^j. Na ich podstawie można powiedzieć, że największą dynamikę zmian (relatywny wzrost) zasięgu ubóstwa skrajnego w 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzednim, odnotowano w przypadku gospodarstw domowych, w których głowa legitymowała się wyższym lub średnim poziomem wykształcenia, wśród mieszkańców największych (500 tys. i więcej mieszkańców) oraz najmniejszych miast (o liczbie ludności poniżej 20 tys.) a także wśród rodzin niepełnych. Zarówno w 2019 jak i 2020 r., były to grupy charakteryzujące się wyraźnie niższymi od średniej krajowej wartościami stóp ubóstwa skrajnego.

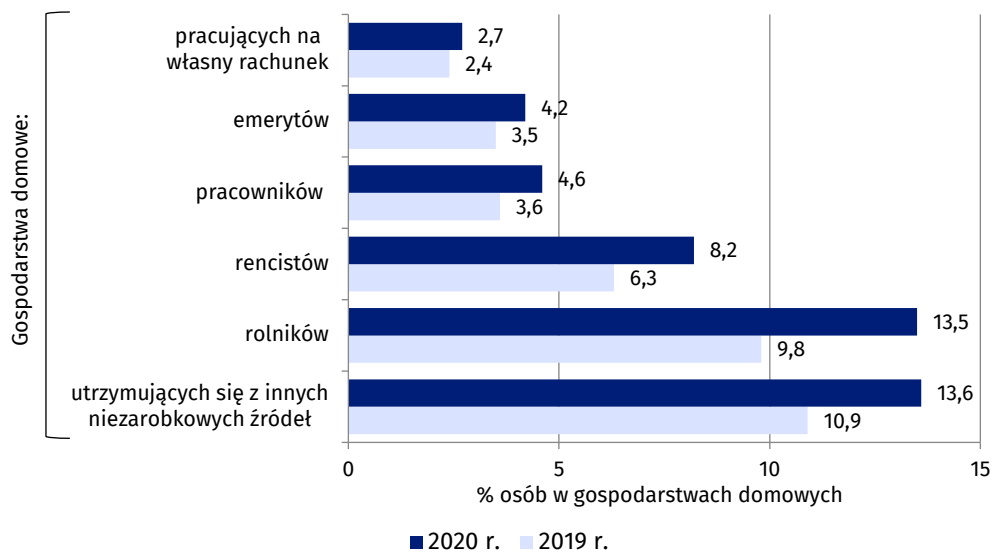
Zaobserwowany w 2020 r., roku pandemii COVID-19, wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego dotyczył większości branż pod uwagę grup ludności, przy czym poziom zmian był zróżnicowany.

^h W grupie małżeństw uwzględnione zostały także związki nieformalne.

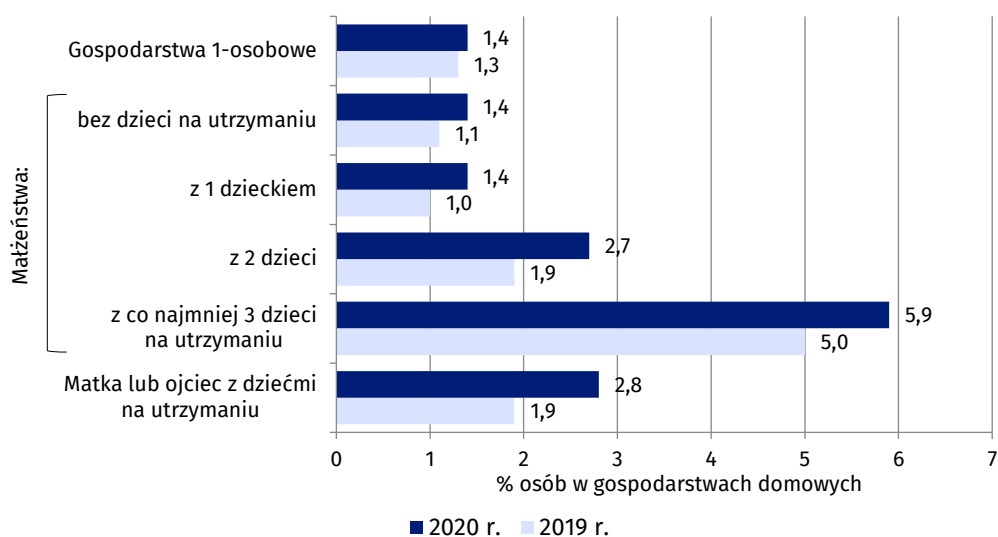
ⁱ Dziecko na utrzymaniu to osoba w wieku 0-14 lat będąca w składzie gospodarstwa domowego lub osoba w wieku 15-25 lat, o ile nie posiada własnego źródła utrzymania i nie pozostaje w związku małżeńskim lub związku nieformalnym.

^j Ogólnie wskaźniki dynamiki definiuje się jako stosunek wielkości badanego zjawiska w danym okresie (momencie) do wielkości tego samego zjawiska w innym okresie przyjętym za podstawę porównań. W tym konkretnym przypadku jest to stosunek (iloraz) stopy ubóstwa skrajnego w 2020 r. do stopy ubóstwa w 2019 r.

Wykres 5. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2019 r. i 2020 r. wg grup społeczno-ekonomicznych

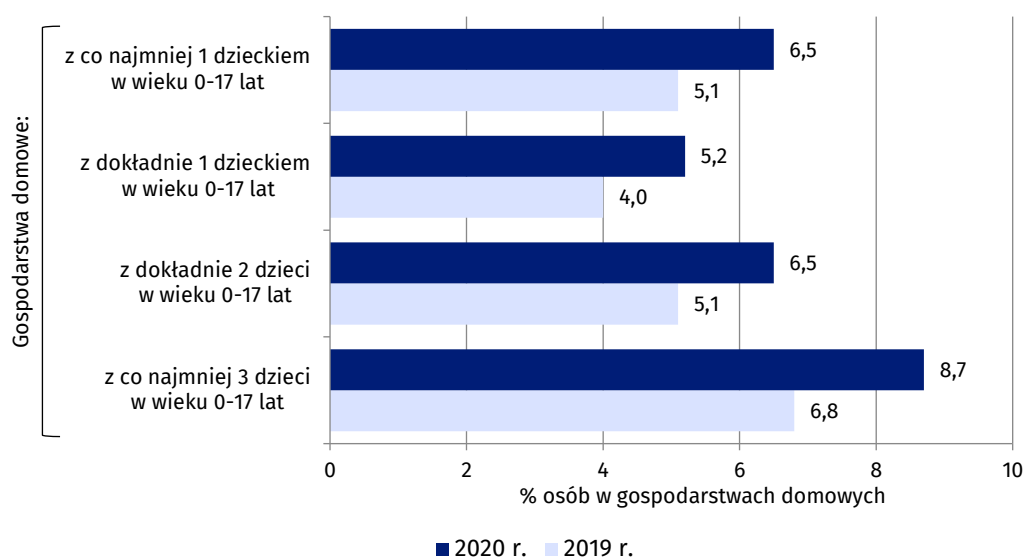


Wykres 6. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2019 r. i 2020 r. wg typów gospodarstw domowych^a

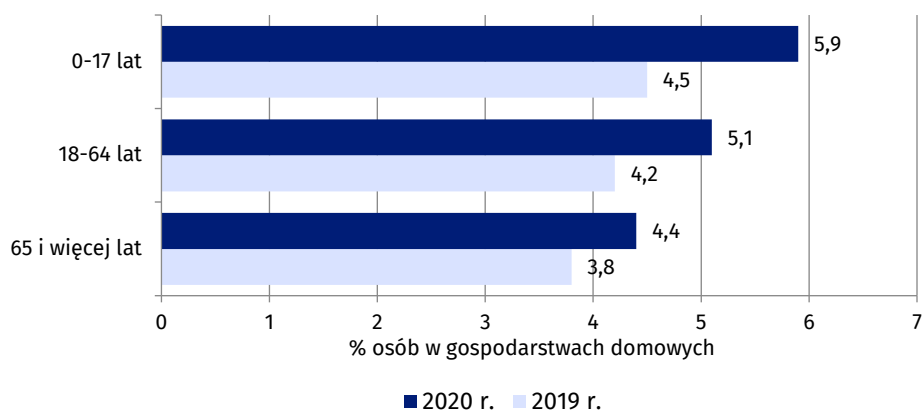


^a Dziecko na utrzymaniu to osoba w wieku 0-14 lat będąca w składzie gospodarstwa domowego lub osoba w wieku 15-25 lat, o ile nie posiada własnego źródła utrzymania i nie pozostaje w związku małżeńskim lub związku nieformalnym. W grupie małżeństw uwzględnione zostały także związki nieformalne.

Wykres 7. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2019 r. i 2020 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat^k

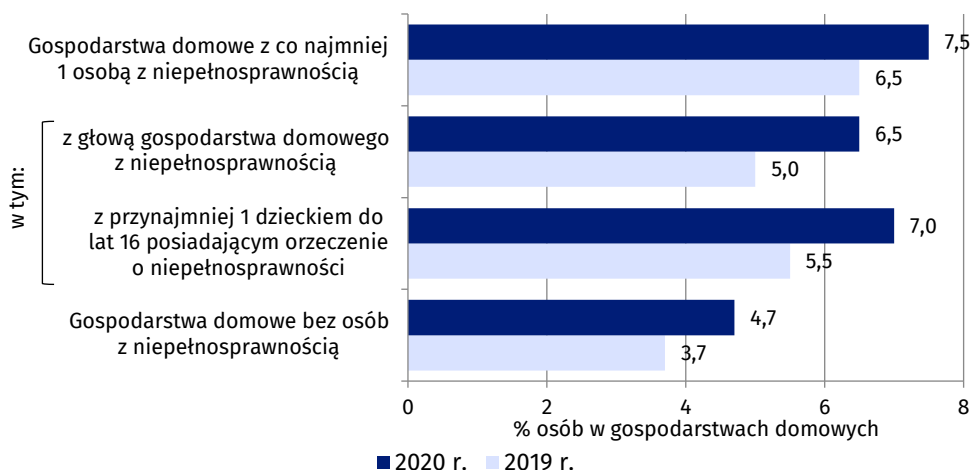


Wykres 8. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2019 r. i 2020 r. wg wieku osób

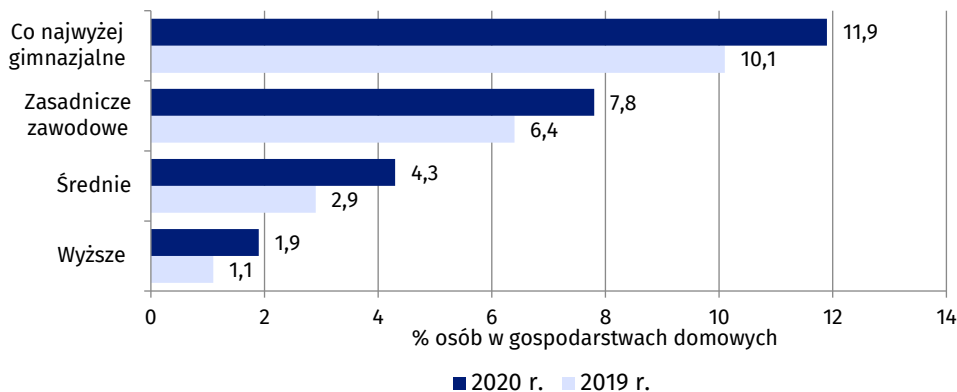


^k Dane na wykresie 7 odnoszą się do gospodarstw domowych z dziećmi w wieku 0-17 niezależnie od tego, czy są utrzymywane przez rodziców (lub innych członków gospodarstwa), czy mają własne źródło utrzymania, takie jak np. renta rodzinna lub alimenty. W skład tych gospodarstw oprócz rodziców i dzieci w wieku 0-17 mogą wchodzić także inne osoby, takie jak np. starsze rodzeństwo, dziadkowie, czy bracia lub siostry jednego z rodziców. Tymczasem dane na wykresie 6 odnoszą się jedynie do wybranych typów gospodarstw domowych, takich jak małżeństwa, czy samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu (w skład tych gospodarstw nie mogą wchodzić inne osoby). Do dzieci na utrzymaniu zalicza się np. niepracujących studentów, a także młode osoby, które już ukończyły edukację ale jeszcze nie podjęły pracy, jeżeli nie mają innego własnego źródła utrzymania.

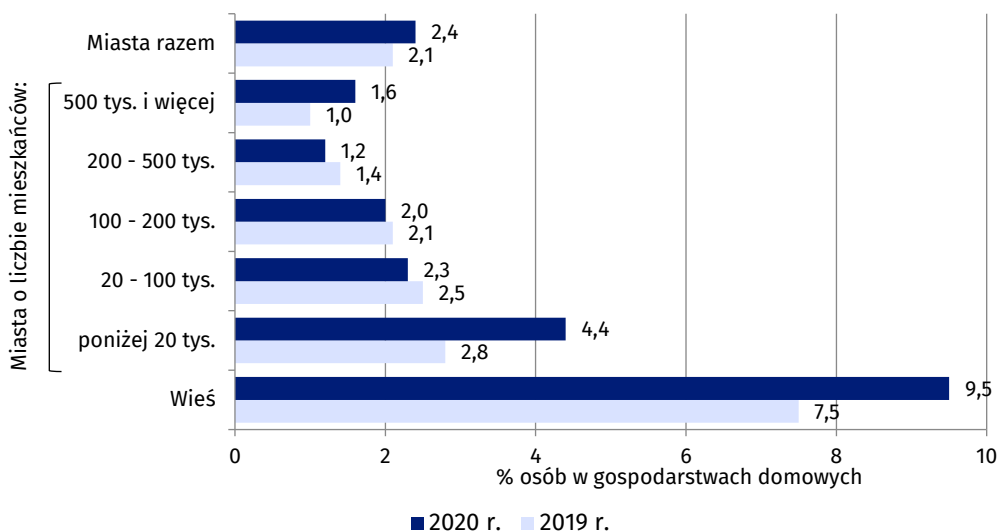
Wykres 9. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2019 r. i 2020 r. wg obecności osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w gospodarstwie domowym



Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2019 r. i 2020 r. wg poziomu wykształcenia głowy gospodarstwa domowego



Wykres 11 Zasięg ubóstwa skrajnego w 2019 r. i 2020 r. wg klasy miejscowości zamieszkania



W przypadku cytowania danych Głównego Urzędu Statystycznego prosimy o zamieszczenie informacji: „Źródło danych GUS”, a przypadku publikowania obliczeń dokonanych na danych opublikowanych przez GUS prosimy o zamieszczenie informacji: „Opracowanie własne na podstawie danych GUS”.

Opracowanie merytoryczne:
**Departament Badań Społecznych
Wydział Badań i Analiz Jakości Życia
i Kapitału Społecznego
Dyrektor - dr Piotr Łysoń**
Tel: 22 449 40 27

Rozpowszechnianie:
**Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Banaszek**
Tel: 695 255 011
e-mail: rzecznik@stat.gov.pl

Wydział Współpracy z Mediami

Tel: 22 608 34 91, 22 608 38 04

e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl



<http://stat.gov.pl/>



@GUS_STAT



@GlownyUrzadStatystyczny

Powiązane opracowania

[Informacja sygnałna „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r. \(na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych\)”](#)

[Informacja sygnałna „Różne oblicza ubóstwa w Polsce w 2015 r. i 2018 r. na podstawie Badania spójności społecznej”](#)

[Postrzeganie ubóstwa i nierówności dochodowych w Polsce. Wyniki Badania spójności społecznej 2018”](#)

[Informacja sygnałna "Sytuacja gospodarstw domowych w 2020 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych"](#)

[Publikacja „Dochody i warunki życia ludności Polski - raport z badania EU-SILC 2019”](#)

[Publikacja „Ubóstwo w Polsce w latach 2015 i 2016”](#)

[Informacja o wartości i strukturze minimum egzystencji w 2020 r., Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, <https://www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-egzystencji-2>](#)

Temat dostępny w bazach danych

[Bank Danych Lokalnych](#)

[Dziedzinowe Bazy Wiedzy/Ubóstwo według grup społeczno-ekonomicznych](#)

[Dziedzinowe Bazy Wiedzy/Ubóstwo według podziału kraju na miasto i wieś](#)

Ważniejsze pojęcia dostępne w słowniku

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym](#)

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym](#)

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym](#)